

EIROPAS SAVIENĪBAS
PADOME

Briseļē, 2008. gada 24. novembrī
(OR. fr)

16173/08

LIMITE

PESC 1549
COHOM 133

Temats: ES pamatnostādnes par vardarbību pret sievietēm un sieviešu visāda veida diskriminācijas apkarošanu

**ES pamatnostādnes par vardarbību pret sievietēm
un sieviešu visāda veida diskriminācijas apkarošanu**

1. Pamatnostādņu mērķis

Pamatnostādņu pieņemšana par vardarbību pret sievietēm liecina par ES nepārprotamu politisku gribu noteikt sieviešu tiesības par prioritāru jomu un noteikt ES ilgtermiņa darbības šajā jomā. ES, pievēršoties jautājumam par vardarbību pret sievietēm un meitenēm, nodrošina sev līdzekļus, lai efektīvi apkarotu vienus no būtiskākajiem cilvēktiesību pārkāpumiem mūsdienu pasaulē.

Šo pamatnostādņu pamatā ir daudzi daudzpusēji instrumenti, no kuriem jaunākie ir Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsēkretāra padziļināts pētījums par visāda veida diskrimināciju pret sievietēm (2006. gads), vardarbības indikatoru izstrāde, ko veic Apvienoto Nāciju Organizācijas īpašā referente jautājumos par vardarbību pret sievietēm *Yakin Ertük* kundze (2008. gads), Apvienoto Nāciju Organizācijas Rezolūcija 61/143 par darbību pastiprināšanu pret visāda veida diskrimināciju pret sievietēm (2006. gads), ANO DP Rezolūcija 1325 (2000) un 1820 (2008) par sievietēm, mieru un drošību, Eiropas Parlamenta Rezolūcija 2005/2215 par sieviešu stāvokli bruņotu konfliktu laikā un viņu lomu valsts atjaunošanā un demokratizācijas procesā pēckonflikta situācijā, atbilstīgie panti cilvēktiesību konvencijās un starptautisko humanitāro tiesību konvencijās un Romas statūtos, ar ko izveido Starptautisko krimināltiesu.

Šo pamatnostādņu mērķis ir arī sekmēt vairāku konkrētu projektu īstenošanu sieviešu un meiteņu aizsardzībai, kurus konkrēti finansē no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta, kā arī tos, kurus finansē no jebkura cita ES un dalībvalstu piemērota instrumenta. Šādu pamatnostādņu pieņemšana skaidri apliecina, ka cilvēktiesības ir vispārējas.

2. Definīcija

Šajās pamatnostādnēs pret sievietēm vērstas vardarbības definīcija ir pārņemta no Deklarācijas par vardarbības pret sievietēm izskaušanu:

"„Pret sievietēm vērsta vardarbība” ir jebkāda vardarbība pret sievietēm, kuras rezultātā publiski vai privāti tiek vai, iespējams, tiks nodarīts fizisks, seksuāls vai psiholoģisks kaitējums vai ciešanas sievietēm, tostarp draudi veikt šādas darbības, ietekmēšana vai patvaļīga brīvības atņemšana."

3. Darbības pamatnostādnes

ES atgādina, ka trīs nenodalāmi mērķi pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošanā ir vardarbības novēršana, cietušo aizsardzība un atbalsts tām un šādas vardarbības veicēju sodīšana.

3.1. Konkrēti mērķi

3.1.1. Sekmēt dzimumu līdztiesību un apkarot sieviešu diskrimināciju

ES atgādinās, ka šķēršļi sieviešu sociāli ekonomisku un politisku tiesību īstenošanai padara vardarbību pret sievietēm vēl vairāk iespējamu. Šajā ziņā, lai novērstu šādu vardarbību, dalībvalstu un ES ārējās rīcības stratēģijās jo īpaši jāpievēršas tiesību aktiem un publiskai politikai, kas izraisa sieviešu un meiteņu diskrimināciju, kā arī tam, ka nepievērš pietiekamu uzmanību diskriminācijai, kas notiek privātā sfērā, un ar dzimumu saistītiem stereotipiem.

3.1.2. Datu vākšana par vardarbību pret sievietēm un rādītāju izstrāde

Lai gan pēdējos gados ir gūti panākumi, ir jāiegūst salīdzināmi, kvantitatīvi un kvalitatīvi precīzi dati par visāda veida vardarbību pret sievietēm un meitenēm, kā arī jāizstrādā atbilstīgi rādītāji, lai varētu izstrādāt informatīvi pamatotu valstu rīcību un stratēģijas. Konkrētāk, arvien vāc būtiski atšķirīgus datus, gan attiecībā uz pētāmajām iedzīvotāju grupām, gan arī uz pētāmajiem vardarbības veidiem. ES pieliks centienus, lai apzinātu institucionālus un citādus mehānismus datu vākšanai, kā arī lai palīdzētu uzlabot valstu spējas vākt un izplatīt uzticamus un precīzus datus.

3.1.3. Efektīvu un saskaņotu stratēģiju izstrāde

ES darbību mērķis būs atgādināt valstīm par to divkāršo pienākumu — novērst pret sievietēm un meitenēm vērstu vardarbību un reaģēt uz to. Tām ir jāizveido vardarbības novēršanas stratēģijas, kā arī stratēģijas no vardarbības cietušo aizsardzībai, atbalstam un aizstāvībai visos līmeņos (vietējā, valsts, reģionālā un starptautiskā līmenī) un visās sabiedrības jomās, jo īpaši attiecībā uz politiskiem vadītājiem, publiskajā un privātajā sektorā, pilsoniskajā sabiedrībā un masu saziņas līdzekļos. Jāizstrādā iedarbīgi institucionāli mehānismi vietējā, reģionālā un valsts līmenī, lai nodrošinātu šo stratēģiju darbību, koordināciju un turpmākus pasākumus pēc tām.

3.1.4. Pret sievietēm vērsta vardarbības veicēju nesodāmības apkarošana un no vardarbības cietušo iespējas vērsties tiesās

ES īpašu uzvaru liks uz to, ka valstīm noteikti jānodrošina, lai par vardarbību pret sievietēm un meitenēm sodītu likumā noteiktā kārtībā, kā arī jāraugās, lai pret sievietēm un meitenēm vērstu vardarbības aktu veicēji stātos tiesas priekšā. Jo īpaši valstīm ātri, padziļināti un objektīvi jāizmeklē pret sievietēm un meitenēm vērsta vardarbības gadījumi un tām jāgarantē, lai krimināltiesību sistēmā, jo īpaši procesuālajā un pierādījumu regulējumā būtu paredzēti vajadzīgie noteikumi, lai mudinātu sievietes liecināt, pilnībā garantējot viņu aizsardzību lietās pret vardarbības aktu veicējiem pret viņām, jo īpaši ļaujot cietušajām un viņu pārstāvjiem iesaistīties procesos kā civilām pusēm. Nesodāmības apkarošanai ir vajadzīgi arī pozitīvi pasākumi, piemēram, policijas darbinieku un drošības uzturētāju apmācība, juridiska palīdzība un efektīva aizsardzība cietušajām un lieciniekiem un tādu apstākļu izveide, lai cietušās vairs nebūtu saimnieciski atkarīgas no vardarbības aktu veicējiem.

3.2. ES intervences līdzekļi

Intervences līdzekļiem jābūt tādiem, lai varētu iesaistīt visus ES dalībniekus, vispirms kārtām dalībvalstu vēstniecības, Komisijas delegācijas un ES Padomes Ģenerālsekretariātu.

ES nodrošinās, lai piemēroti ņemtu vērā sinerģijas starp šo pamatnostādņu un citu ES pamatnostādņu īstenošanu cilvēktiesību jomā, jo īpaši attiecībā uz pamatnostādnēm par bērnu tiesībām un pamatnostādnēm par cilvēktiesību aizstāvjiem.

Piemērojot ES konkrētos mērķus pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošanā, tās galvenie intervences līdzekļi būs šādi.

3.2.1. Vispārīgi pasākumi

Attiecībās ar trešām valstīm un reģionālām organizācijām ES regulāri ierosinās jautājumus par vardarbību pret sievietēm un meitenēm un diskrimināciju, kura šo vardarbību izraisa. Ar šiem pasākumiem jo īpaši centīsies panākt, lai valstu tiesiskais regulējums šajā jomā atbilstu starptautiskiem standartiem un valstu saistībām, kā arī, lai efektīvi īstenotu šos standartus un saistības un turpmākus pasākumus pēc tiem. ES arī nodrošinās, lai atsauce uz sieviešu tiesībām tiktu iekļauta visu ES pārstāvju un īpašo pārstāvju pilnvarās.

Veicot sagatavošanās darbus šiem pasākumiem, ES:

- a) apzinās pret sievietēm un meitenēm vērstas vardarbības veidus un analizēs atbilstīgos datus un rādītājus,
- b) apzinās tādus spēkā esošos likumus un praksi, kas nepārprotami un *de facto* rada diskrimināciju, kura izraisa vardarbību,

- c) apzinās gadījumus, kad nav publiskas politikas, lai reaģētu uz vardarbību pret sievietēm, vai šāda politika ir nepilnīga,
- d) apzinās valstu ratificētus starptautiskus un reģionālus instrumentus sieviešu tiesību aizsardzībai, tostarp to, vai ir atrunas, kā arī to, kā tie iestrādāti iekšējos tiesību aktos,
- e) apzinās starptautisku un reģionālu mehānismu ieteikumus attiecīgajām valstīm attiecībā uz sieviešu tiesībām un pret sievietēm vērstu vardarbību.

Saistībā ar šiem pasākumiem ES konkrēti pieņems šādas nostājas un ierosmes:

- f) sekmēt ANO konvencijas ratificēšanu par sieviešu visāda veida diskriminācijas izskaušanu, kā arī tās fakultatīvā protokola ratificēšanu, Āfrikas Cilvēktiesību un tautu tiesību hartas protokola par sieviešu tiesībām ratificēšanu un Ameriku Konvencijas ratificēšanu par vardarbības pret sievietēm novēršanu un izskaušanu,
- g) sekmēt konvencijas ratifikācijas atrunu atcelšanu — jo īpaši tādu, kas ir pretrunā konvencijas mērķiem un konkrētajiem mērķiem, pamatojoties uz to interpretāciju Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja komitejā (*CEDAW*),
- h) sekmēt — attiecīgā gadījumā ar tehnisku palīdzību — ziņojumu iesniegšanu *CEDAW* komitejā noteiktajos termiņos un turpmākus pasākumus pēc komitejas sniegtiem ziņojumiem un ieteikumiem,
- i) uzturēt regulāru dialogu un konsultācijas ar sieviešu tiesību aizstāvjiem un sieviešu organizācijām,
- j) sekmēt sieviešu tiesību aizstāvju un sieviešu organizāciju līdzdalību publiskas politikas izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā šajā jomā,
- k) mudināt valstis, veicot vispārēju regulāru pārskatīšanu, uzņemties konkrētas saistības pret sievietēm vērstas vardarbības un diskriminācijas apkarošanai,

- l) sekmēt jaunu atbilstīgu reģionālu un starptautisku instrumentu izstrādi.

3.2.2. Konkrēti papildu pasākumi pret sievietēm vērsts vardarbības apkarošanai

Konkrētus pasākumus pret sievietēm vērsts vardarbības apkarošanai īsteno ar šādām ierosmēm:

- a) sekmēt ANO īpašās referentes jautājumos par vardarbību pret sievietēm pieaicināšanu gadījumos, kad vardarbība pret sievietēm ir plaši izplatīta un pārsvarā paliek nesodīta,
- b) gadījumā, ja notikusi īpašās referentes vizīte, nodrošināt turpmākus pasākumus pēc viņas ieteikumiem, secinājumiem un piezīmēm,
- c) atbalstīt cīņu pret nesodāmību par vardarbību pret sievietēm un meitenēm, jo īpaši uzraugot katru tiesas procesu saistībā ar vardarbības aktu pret sievietēm,
- d) atbalstīt sieviešu tiesību aizstāvjus, un sievietes – cilvēktiesību aizstāves, jo īpaši tādas, kurām draud, pret kurām vērš konkrētas un mērķtiecīgas represijas un iebaidīšanas aktus,
- e) sekmēt un atbalstīt informēšanas politiku un kampaņas par sieviešu un vīriešu līdztiesību un pret vardarbību pret sievietēm, jo īpaši tādas informēšanas kampaņas, kas domātas tieši vīriešiem un zēniem,
- f) sekmēt un atbalstīt kampaņas pret meiteņu sistemātisku atstāšanu novārtā, jo īpaši attiecībā uz viņu dzimšanas reģistrāciju civilo aktu reģistrā uz viņu mācībām skolā.

3.2.3. Atsevišķi gadījumi

Ja ES uzzina par atsevišķiem ārkārtīgi smagiem gadījumiem, jo īpaši par atkārtotiem vardarbības aktiem vai vardarbības aktiem, kurus veic valsts vai pret kuriem tā nevērsas, tādējādi pārkāpjot savas starptautiskās saistības un pamattiesības uz fizisku neaizskaramību un diskriminācijas aizliegumu, un jo īpaši ja nav veikti pietiekami iekšēji pasākumi, tā paredzēs konkrētus pasākumus.

Īpašu uzmanību pievērsīs visrupjāko pārkāpumu gadījumiem, kas atbilst vienam vai vairākiem šādiem kritērijiem:

- 3.2.3.1. vardarbības gadījumi, kad vardarbības aktu veicējus, visticamāk, nesauks pie kriminālatbildības par šiem nodarījumiem veidā, kas ir samērīgs nozieguma smagumam;
- 3.2.3.2. vardarbības gadījumi, kuros cietušajām, visticamāk, netiks nediskriminējoši sniegta piemērota kompensācija tiesā krimināllietā vai civillietā;
- 3.2.3.3. gadījumi, kas saistīti ar regulāriem, sistemātiski veiktiem vai plaši izplatītiem nodarījumiem, attiecībā uz kuriem nav likumu un publiskas politikas vai šie likumi un politika nav pietiekami, jo īpaši paši smagākie gadījumi, kas saistīti ar slepkavību vai piespiedu pašnāvību goda dēļ;
- 3.2.3.4. vardarbības gadījumi, kas izriet no diskriminējošiem likumiem vai praksi;
- 3.2.3.5. vardarbības gadījumi, draudi, iebaidīšana un represijas pret sievietēm — cilvēktiesību aizstāvēm.

3.2.4. ES dialogs

Eiropas Savienība regulāri ierosinās jautājumu par vardarbību pret sievietēm un diskrimināciju, kura to izraisa, veicot konkrētu dialogu par cilvēktiesībām, kā arī citāda veida ES politisko dialogu, ja tāds notiek.

Šo jautājumu var iekļaut dialoga darba kārtībā kā atsevišķu punktu vai arī kā sastāvdaļu vienā vai vairākos punktos, kas ir saistīti ar dzimuma aspektu.

Šajā saistībā ES vēros to, kā īsteno starptautisku un reģionālu mehānismu ieteikumus un secinājumus attiecībā uz sieviešu tiesību aizstāvību un pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošanu, jo īpaši tādus ieteikumus un secinājumus, kurus veikusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Īpašā referente jautājumos par vardarbību pret sievietēm, kuri attiecībā uz sievietēm veikti vispārējā regulārā pārskatīšanā, kā arī *CEDAW* komitejas un reģionālu aizsardzības mehānismu secinājumus un ieteikumus.

3.2.5. Ziņojumu izstrāde par cilvēktiesībām

Misiju vadītāju ziņojumos sistemātiski jāiekļauj analīze par sieviešu pamattiesībām, kurā jo īpaši analizētas viņu tiesības uz fizisku neaizskaramību un diskriminācijas aizliegumu, kā arī tas, kā valstis ievēro savas starptautiskās saistības attiecībā uz vardarbības pret sievietēm apkarošanu.

Ziņojumā izskatīs

- institucionālus un citus mehānismus kvalitatīvu un kvantitatīvu datu vākšanai visā teritorijā un visās vidēs (mājās, darba vietā, izglītības iestādēs, publiskās iestādēs, tostarp brīvības atņemšanas vietās u.c.);
- statistikas datus, kas sadalīti pēc dzimuma, vecuma un citiem atbilstīgiem faktoriem, kā arī informāciju par šo statistikas datu izplatīšanu galvenajām iesaistītajām pusēm un plašākai sabiedrībai;

- tiesisku regulējumu, kā konstatēts iepriekšējos pasākumos, jo īpaši attiecībā uz to, vai ir spēkā diskriminējoši likumi un prakse.

ES pārstāvjiem un īpašajiem pārstāvjiem jāņem vērā sieviešu tiesības un jāiekleļauj ar tiem saistīta informācija savos ziņojumos.

3.2.6. Sieviešu tiesību veicināšana starptautiskās struktūrās

Starptautiskās struktūrās, jo īpaši Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmā, ES arī turpmāk aktīvi sekmēs sieviešu tiesību ievērošanu, jo īpaši pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošanu. Tā raudzīsies, lai būtu laba koordinācija starp visām Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūrām, kas nodarbojas ar sieviešu tiesību jautājumiem, lai tām nepārtraukti sniegtu atbalstu darbā, kā arī lai tās paustu saskaņotus viedokļus, tādā veidā arī uzlabojot ES darbības nozīmi un ietekmi.

3.2.7. Divpusēja un daudzpusēja sadarbība

Pret sievietēm un meitenēm vērstas vardarbības apkarošanai piešķirs prioritāti divpusējā un daudzpusējā sadarbībā saistībā ar cilvēktiesību aizsardzību, sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību, tostarp juridiskajā un apmācību jomā. Šādai sadarbībai pievērsīs īpašu uzmanību saistībā ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību ierosmi, tomēr arī saistībā ar jebkādu citu piemērotu ES un dalībvalstu finanšu instrumentu.

Šādas sadarbības mērķis būs atbalstīt programmas, jo īpaši civilās sabiedrības programmas turpmāk izklāstītos prioritāros virzienos.

3.2.7.1. Kompensācija, rehabilitācija un piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem:

- a) atbalstīt programmas, kuru mērķis ir sekmēt un nodrošināt no vardarbības cietušo iespējas vērsties tiesā, tostarp no vardarbības cietušo sieviešu dalību tiesu procesos;
- b) sekmēt no vardarbības cietušo un viņu bērnu piekļuvi piemērotiem bezmaksas veselības aprūpes, psiholoģiskā atbalsta, juridiskās palīdzības un izmitināšanas pakalpojumiem, kā arī reintegrācijas pakalpojumiem, tostarp organizējot sabiedrības informēšanas kampaņas par šiem pakalpojumiem;
- c) sekmēt sieviešu un meiteņu piekļuvi un tiesības uz informāciju un pakalpojumiem saistībā ar veselību, jo īpaši seksuālo un reproduktīvo veselību, tostarp lai labāk aizsargātos no HIV infekcijas, apliecinot ES atbalstu tam, lai pilnībā īstenotu Kairas Rīcības programmu, kas pieņemta 1994. gada Starptautiskajā konferencē par iedzīvotājiem un attīstību (*ICPD*), un lai īstenotu svarīgākos pasākumus, turpinot piemērot *ICPD* rīcības programmu, par ko panākta vienošanās *ICPD + 5* konferencē, kā arī lai īstenotu Kopenhāgenas Deklarāciju un rīcības programmu, Pekinas Rīcības platformu un Tūkstošgades attīstības mērķus;
- d) atbalstīt programmas, kuras sekmē to, ka sievietes var pašas brīvi izlemt jautājumus saistībā ar savu seksualitāti, netiekot pakļautas ne piespiešanai, ne diskriminācijai, ne vardarbībai;
- e) atbalstīt programmas, kurās pievēršas sievietēm, kam vajadzīga īpaša attieksme, jo viņas ir pakļautas lielākam vardarbības riskam.

3.2.7.2. Vardarbības novēršana:

- a) sekmēt un atbalstīt cīņu pret to personu nesodāmību, kas atbildīgas par vardarbību pret sievietēm un meitenēm;
- b) atbalstīt sieviešu un meiteņu izglītošanu par viņu pamattiesībām un viņu emancipāciju;
- c) atbalstīt kampaņas, jo īpaši informēšanas un saziņas kampaņas, kuru mērķis ir panākt dzimumu līdztiesību un apkarot pret sievietēm un meitenēm vērstu vardarbību, izskaužot dzimumu stereotipus, kas veicina nepārtrauktu vardarbību pret sievietēm un meitenēm;
- d) atbalstīt programmas, kuru mērķis ir uzlabot sieviešu saimniecisku patstāvību;
- e) atbalstīt policijas un tiesu darbinieku apmācību jautājumos par vardarbību pret sievietēm un meitenēm, tās cēloņiem un sekām.

3.2.7.3. Spēju stiprināšana:

- a) sniegt atbalstu valstu rīcības plāniem, kuru mērķis ir īstenot *CEDAW* komitejas ieteikumus, tostarp to iekšējo izplatīšanu;
- b) sniegt atbalstu koordinētu un efektīvu mehānismu izveidei, lai vāktu datus par vardarbību pret sievietēm un meitenēm;
- c) sniegt atbalstu sieviešu apvienībām un sievietēm - cilvēktiesību aizstāvēm un — plašākā nozīmē — pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas vēršas pret vardarbību pret sievietēm;

- d) nodrošināt, lai visas personas, kuras profesionāli nodarbojas ar jautājumiem sakarā ar vardarbību pret sievietēm, to cēloņiem un sekām (policija, tiesu sistēma, veselības aprūpes un izglītības sistēmas darbinieki, masu saziņas līdzekļi), varētu saņemt piemērotu apmācību;
- e) atbalstīt programmas, kuru mērķis ir stiprināt policijas spējas iejaukties vardarbības, jo īpaši ģimenes vardarbības gadījumos, izveidojot standartizētus intervences protokolus, piemērojot Apvienoto Nāciju Organizācijas Rezolūciju par noziegumu novēršanu un kriminālprocesuāliem pasākumiem, lai izskaustu pret sievietēm vērstu vardarbību;
- f) atbalstīt tādu centralizētas un decentralizētas pārvaldes dienestu izveidi, kuru pienākumos ir uzlabot sieviešu stāvokli;
- g) sniegt atbalstu valstu rīcības plāniem, kuru mērķis ir īstenot ANO Drošības padomes Rezolūciju 1325.

3.3. Izvērtēšana:

Padomes Cilvēktiesību darba grupa regulāri izvērtēs šo pamatnostādņu īstenošanu, jo īpaši pamatojoties uz misiju vadītāju ziņojumiem un neoficiālām apspriedēm ar pilsonisko sabiedrību. Padomes Cilvēktiesību darba grupa regulāri informēs Padomi par pamatnostādņu piemērošanu un vajadzības gadījumā ierosinās Padomei vajadzīgos uzlabojumus pamatnostādņu piemērošanā.

Ievads par vardarbību pret sievietēm, tās veidiem, cēloņiem un sekām

Visāda veida vardarbība pret sievietēm un meitenēm ir patiesa sērga. Esošie dati liecina par to, ka tā sistemātiski notiek visā pasaulē. Vardarbība izpaužas daudzos cieši saistītos un dažādos veidos, atkarībā no sabiedrības sociālā, saimnieciskā, kultūras un politiskā konteksta.

Vardarbība pret sievietēm un meitenēm ietver tostarp arī fiziska, seksuāla un psiholoģiska veida vardarbību, ko a) veic ģimenē (tostarp augļa selekcija pirms dzimšanas atkarībā no tā dzimuma (kad tas nav pamatots medicīnisku apsvērumu dēļ), meiteņu sistemātiska atstāšana novārtā, piespiedu laulības, pāragras laulības, vardarbība, ko veic partneri un bijušie dzīvesbiedri, uzbrukumi ar skābi, vardarbība saistībā ar pūru un goda dēļ veikta vardarbība, slepkavības un piespiedu pašnāvības, piekaušana, nepilngadīgām meitenēm uztiesti seksuāli pakalpojumi ģimenē, tostarp incests, izvarošana no pastāvīgā vai kopdzīves partnera puses, sieviešu dzimumorgānu sakropļošana un sievietēm kaitīgas parašas), b) kas notiek sabiedrībā (tostarp izvarošana, seksuāli pakalpojumi, seksuāla uzmākšanās un jebkāda veida uzmākšanās, kas saistīta ar cietušās dzimumu, iebaidīšana darba vietā, izglītības iestādēs un citur, sieviešu tirdzniecība un prostitūtu ekspluatācija, verdzības mūsdienu veidi, sieviešu slepkavības, vardarbība pret sievietēm un meitenēm konfliktos un pēc tiem, sieviešu un meiteņu seksuāla un jebkāda cita veida ekspluatācija); c) visi iepriekš uzskaitītie pret sievietēm vērstas vardarbības veidi, ko īstenojusi vai pieļāvusi valsts.

Šajā sakarībā jāuzsver — lai arī, kā padziļinātā pētījumā atzinis Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsēkretārs, pret sievietēm vērsta vardarbību vairumā gadījumu veic privātas personas un tajā ir iesaistītas daudzas personas un organizācijas, tas nekādi neatbrīvo valstis no to uzraudzības pienākuma, kā norādīts Sieviešu visa veida diskriminācijas izskaušanas komitejas 19. ieteikumā.

Turklāt dažu faktoru dēļ cietušās ir vēl jo vairāk neaizsargātas pret vardarbību — sakarā ar daudzkārtēju diskrimināciju, kas vērsta pret viņām, no vienas puses, dzimuma dēļ un, no otras puses, sakarā ar to, ka viņas pieder atsevišķām minoritāšu vai etniskām grupām, sakarā ar viņu reliģiju vai valodu, sakarā ar to, ka viņas ir pamatiedzīvotājas, migrantes, pārvietotas personas vai bēgļes, dzīvo mazattīstītā vidē vai tālās lauku kopienās, atrodas specializētās iestādēs vai ir apcietinātas, sakarā ar to, ka viņām ir invaliditāte vai HIV infekcija, viņas ir lesbietes, biseksuālas vai transseksuālas, jaunietes, vecas vai atraītnes, kā arī pret viņām ir vērsta citāda veida diskriminācija. Visbeidzot, sistemātiski un plaši izplatīti pret sievietēm vērsta vardarbības veidi krīzes vai bruņota konflikta gadījumos ir izvarošana, verdzība, seksuāli pakalpojumi un seksuāla ekspluatācija.

Papildus smagām sekām, ko vardarbība pret sievietēm atstāj uz cietušo fizisko (jo īpaši tas, ka būtiski palielinās draudi inficēties ar HIV) un garīgo veselību, tā izraisa arī būtiskas sociālas sekas un lielas saimnieciskas izmaksas. Tam klāt nāk arī cena, kas jāmaksā par politisko un sociālo nestabilitāti saistībā ar to, ka vardarbība pāriet no paaudzes paaudzē. Pret sievietēm vērsta vardarbība attiecīgi sekmē indivīdu, kā arī viņu ģimeņu, kopienu, sabiedrības un valsts ieslīgšanu nabadzībā Tādēļ vardarbība pret sievietēm ir šķērslis attīstībai.

Pret sievietēm un meitenēm vērstai vardarbībai ir daži strukturāli cēloņi, jo īpaši daudzām sabiedrībām raksturīgs vēsturiski nevienlīdzīgs spēku sadalījums starp vīriešiem un sievietēm, meitenēm un zēniem. Turklāt, lai attaisnotu vardarbību, no kuras cieš sievietes, bieži vien piesauc vērtības, kas saistītas ar ieražām, parašām un reliģiju. Sieviešu saimnieciska nevienlīdzība un viņu patstāvības trūkums ir noteicoši vardarbības faktori, jo tie samazina sieviešu spējas rīkoties un pieņemt lēmumus un tādējādi palielina viņu neaizsargātību pret vardarbību.

Politiskā nestabilitāte un bruņoti konflikti arī ir faktori, kas izraisa vardarbību pret sievietēm un meitenēm. Vardarbības gaisotne saglabājas ļoti ilgi arī pēc kara un ļoti daudzās valstīs, kurās noticis bruņots konflikts, lielāka iecietība pret vardarbību un lielāka ieroču izplatība izraisa arī tādu lielāku vardarbību, kas nav saistīta ar konfliktu.

Lai efektīvi apkarotu šo sērgu, ir jāņem vērā visi šie aspekti.

Starptautisks tiesisks regulējums un valstu pienākumi pret sievietēm vērsta vardarbības apkarošanā

Starptautiskā sabiedrība daudzos nolīgumos un politiskās saistībās ir apņēmusies aizsargāt vīriešu un sieviešu tiesības un cieņu. Pirms 60 gadiem ir pieņemta Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, kurā ir skaidri noteikts, ka "visi cilvēki piedzimst brīvi un vienlīdzīgi savā cieņā un tiesībās" un ka "katram cilvēkam jābūt apveltītam ar visām tiesībām un visām brīvībām, kas pasludinātas šajā deklarācijā, neatkarīgi no ..., dzimuma...".

Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja (*CEDAW*), kas uzrauga 1979. gada konvencijas piemērošanu, ir noteikusi, ka vardarbība pret sievietēm ir viens no diskriminācijas veidiem konvencijas nozīmē, un ka tādēļ šo jautājumu biežāk iekļauj cilvēktiesību aizsardzības iestāžu un mehānismu darba kārtībā.

Saistībā ar Vīnē 1993. gadā notikušo Pasaules cilvēktiesību konferenci ANO Cilvēktiesību komisija 1994. gadā iecēla īpašu referenti jautājumos par vardarbību pret sievietēm un tajā pašā gadā Ģenerālā Asambleja pieņēma Deklarāciju par sieviešu diskriminācijas izskaušanu. Pasaules konferencē apliecināja arī, ka cilvēktiesības ir vispārējas un nedalāmas.

Minētajā deklarācijā ir uzskaitīti vairāki pasākumi, kas valstīm ir jāveic, lai novērstu un izskaustu šādu vardarbību. *Konkrētāk, tajā prasīts, lai valstis nosodītu pret sievietēm vērstu vardarbību un atturētos no jebkādu ieražu, parašu un reliģisku apsvērumu piesaukšanas, lai izvairītos no vardarbības izskaušanas pienākuma.*

1995. gadā pieņemtā Pekinas platforma saņēma 189 valstu atbalstu vēsturiskajā ANO konferencē par sieviešu stāvokli pasaulē. Šajā platformā ir noteiktas divpadsmit jomas, kurās jāpanāk uzlabojumi, tostarp pret sievietēm vērsta diskriminācijas apkarošana. Šos aspektus izskatīja konferencē, ko organizēja 2005. gadā Ņujorkā saistībā ar platformas 10 gadu jubileju. Savienības atbalstu Pekinas rocības platformai valdību vadītāji visaugstākajā līmenī pauda Madrides samitā 1995. gada decembrī.

Kopš 1999. gada Eiropas Savienības Padome katru gadu pieņem secinājumus par rādītājiem un atsaucē kritērijiem, tādējādi nodrošinot mērķtiecīgāku un strukturētāku ikgada pārskatīšanu. *2002.gadā attiecībā uz vardarbību pret sievietēm izstrādāja vairākus kvalitatīvus un kvantitatīvus rādītājus.*

Pārskatā pēc Pekinas Rīcības platformas piecu gadu darba (Pekina+5) valdībām prasīts pieņemt piemērotus pasākumus, lai izskaustu pret sievietēm vērstu vardarbību un diskrimināciju, ko īsteno jebkura persona, organizācija vai uzņēmums, *un visāda veida vardarbību pret sievietēm un meitenēm uzskatīt par kriminālnozieģumu.*

Ģenerālās Asamblejas Rezolūcijā 61/143 (2006) par darbību stiprināšanu, lai izskaustu jebkāda veida pret sievietēm vērstu vardarbību, ko pieņēma konsensa garā, apstiprinātas visas valstu starptautiskās saistības, tostarp *pienākums sekmēt un aizsargāt visas sieviešu un meiteņu cilvēktiesības un pamatbrīvības un rūpīgi rīkoties, novēršot vardarbības aktus, izmeklēt tos, sodīt to veicējus un piedāvāt cietušajām palīdzību, kā arī noteikts, ka jebkāda šo pienākumu neievērošana kaitē sieviešu un meiteņu cilvēktiesībām un pamattiesībām vai padara to īstenošanu neiespējamu.*

ANO DP Rezolūcijas 1325 (2000) un 1820 (2008) norādītas starptautiskās sabiedrības saistības apkarot pret sievietēm vērstu vardarbību bruņotos konfliktos. Rezolūcijā 1820 norādīts uz saikni starp starptautiska miera un drošības uzturēšanu un pret sievietēm vērstas seksuālās vardarbības apkarošanu konfliktos. Rezolūcijā 1820 (2000), kurās pārņemts *SKT Romas Statūtu 7. pants*, valstīm jo īpaši atgādināts, ka *"izvarošana un citāda veida seksuālā vardarbība var būt kara noziegums, noziegums pret cilvēci vai genocīda elements, uzsver, ka ir jāizslēdz ar seksuālu vardarbību saistīti noziegumi no amnestijas pasākumiem, ko pieņem, noregulējot konfliktus [...]"*.

Eiropas Parlamenta Rezolūcijā 2005/2215 par sieviešu stāvokli bruņotu konfliktu laikā un viņu lomu valsts atjaunošanā un demokratizācijas procesā pēckonflikta situācijā noteikts vispārīgs pamats ES rīcībai sievietēm jomā bruņotos konfliktos, un jo īpaši sakarā ar vardarbību pret viņām.

Vardarbībai pret sievietēm ir pievērsta uzmanība arī daudzās ierosmēs, piemēram, Eiropas Padomē un EDSO, un šajās organizācijās ES ir nozīmīgs spēks.

Minētajā Eiropas Parlamenta 2005. gada Rezolūcijā ir uzskaitītas konkrētas darbības un pasākumi, kas jāveic šīs sērgas efektīvai apkarošanai.

Šajās pamatnostādņēs šie pienākumi ir transponēti ES regulējumā. Līdz ar to ar tām stiprina Eiropas režīmu sieviešu tiesību aizstāvībai un dzimumu līdztiesības veicināšanai ārējās attiecībās, kā noteikts ceļvedī par dzimumu līdztiesību, Komisijas 2007. gada Paziņojumā par dzimumu līdztiesību un sieviešu emancipāciju attīstības sadarbībā un attiecīgos Padomes secinājumos, kā arī citās pamatnostādņēs saistībā ar cilvēktiesībām, kas pieņemtas saistībā ar ES kopējo Ārpolitiku un drošības politiku (KĀDP).